

ЕКОНОМІЧНИЙ БЕЗВІЗ ЯК ПІДТРИМКА УКРАЇНИ ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ В УМОВАХ ВІЙНИ

Яроменко Оксана

*кандидат географічних наук, доцент,
доцент кафедри географії і туризму,
начальник відділу з наукової діяльності та аспірантури
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»
м. Рівне, Україна*

Угода про асоціацію України з Європейським Союзом (ЄС) у 2016 р. спростила торгівлю для бізнесу з європейськими країнами. З 1 вересня 2017 р. після тривалого процесу ратифікації Угода про асоціацію між Україною та ЄС набула чинності у повному обсязі [4]. Український бізнес отримав преференційний доступ до внутрішнього ринку ЄС.

В умовах повномасштабної війни з росією, одним із найсерйозніших рішень ЄС на підтримку України став «економічний безвіз». «Економічний безвіз – це експорт продукції без квот, мит і тарифів».

У 2022 р. Європейський Союз призупинив імпорتنі квоти та мита для українського експорту на свою територію. Економічний безвіз скасовував мита на ряд продуктів, що дозволяло країнам Європи імпортувати українську продукцію без додаткової націнки. Це рішення призупинило наступні тарифи, які були прописані в Угоді про асоціацію [3;4]:

- мита для промислової продукції;
- призупинення застосування системи вхідних цін для фруктів та овочів;
- призупинення усіх тарифних квот для сільськогосподарської продукції;
- призупинення антидемпінгових мит на імпорт товарів походженням з України.

Таким чином, на ринок ЄС на кращих умовах потрапляла промислова продукція, фрукти, овочі та сільськогосподарська продукція загалом. Особливо з огляду на блокаду росією морських шляхів, це стало вагомим підтримкою України в умовах війни.

При цьому Україна зобов'язувалась дотримуватися правил щодо походження товарів та відповідних процедур в рамках угоди, утримуватися від будь-яких нових обмежень на імпорт з ЄС. Серед умов також було забезпечення поваги до демократичних принципів, прав людини та основних свобод, верховенства права, боротьби з корупцією.

Нові правила мали на меті пом'якшити вплив війни на українських виробників продукції та її експортерів. У червні 2022 р. скасування мит було підписано на рік, але вже в травні 2023 року продовжено до червня 2024 р.

Демонструючи свою непохитну політичну й економічну підтримку України у 2023 р. Рада Європейського Союзу продовжила дію «економічного безвізу» з Україною ще на один рік, до червня 2024 року.

Однак, поява «безмитного» зерна на ринках Польщі, Болгарії, Угорщини, Словаччини та Румунії викликала обурення місцевих аграріїв, які вважають дешевший український імпорт нечесною конкуренцією. Через невдоволення фермерів ЄС у 2023 р. запровадив тимчасові обмеження для окремих видів української агропромислової продукції, а деякі держави, зокрема Польща, в односторонньому порядку продовжували їх і після скасування на рівні Євросоюзу.

Продовження пільгового періоду у 2024 р. стало невизначеним через активні протести фермерів у Європі. Європарламенту довелося врахувати думку місцевих фермерів і додати до угоди ряд умов, які можуть повернути деякі обмеження.

Важливо, що нова угода передбачає низку умов, яких раніше не було. Так, тепер Європейська комісія може вдаватися до швидких дій або вживати будь-яких необхідних заходів у разі значних порушень на ринку ЄС або на ринках однієї чи кількох країн ЄС внаслідок імпорту української агропродукції.

Обмеження пропонувалося ввести лише на ті товари, щодо яких за останні роки було зафіксоване кількаразове зростання експорту в ЄС. Наприклад, якщо у 2021 р. експорт м'яса птиці з України до ЄС становив лише 84,6 тис. т, то за результатами 2023 р. він досяг 171,5 тис. т. Як наслідок, Україна увійшла в чільну трійку найбільших експортерів курятини. У рамках «нової» угоди, яка набрала чинності після 5 червня 2024 р., передбачено повернення мит, якщо обсяги імпорту перевищать середні показники за 2022-2023 рр., – так зване «екстремне гальмування». Серед продуктів на які поширюється екстремне гальмування стали наступні: м'ясо птиці, яйця, цукор, овес, кукурудза, крупи, мед. Єврокомісія також зобов'язалась реагувати та здійснювати ці заходи протягом 14 днів, якщо ліміти будуть досягнуті [1;3].

У січні 2024 р., Єврокомісія запропонувала продовжити призупинення імпортних мит і квот на український експорт до країн Євросоюзу до червня 2025 року. Водночас до пропозиції включено запобіжники для агропродукції, чого вимагали декілька країн ЄС. На сайті Єврокомісії зазначено: «Це зроблено відповідно до зобов'язань Євросоюзу підтримувати Україну так довго, як це буде необхідно. З цією метою, і зважаючи на значне зростання імпорту деякої аграрної продукції з України до ЄС у 2022-2023 роках, поновлені автономні торговельні заходи містять

посиленій механізм запобіжників. Це дозволяє швидке реагування у разі значних викривлень на ринку ЄС чи ринку однієї з країн-членів» [1].

Тобто для певних видів продукції передбачається механізм «екстреного гальмування», для «стабілізації імпорту на рівні середніх обсягів імпорту у 2022-2023 роках». Це означає, що у разі перевищення цих обсягів імпорту будуть починати діяти імпортні тарифи.

Попри це, Європарламент і Рада ЄС у березні 2024 р. таки досягли попередньої домовленості щодо продовження лібералізації торгівлі до 5 червня 2025 р. Європейська Комісія повідомила про продовження так званих автономних заходів торгівлі з Україною ще на один рік, що дозволить продовжити безмитний та безквотний експорт товарів на європейський ринок. Оновлені регуляторні правила для застосування автономних заходів торгівлі враховують інтереси європейських працівників та містять посилені захисні механізми. Нові правила також передбачають можливість термінового припинення дії автономних заходів торгівлі у випадку надзвичайних ситуацій на європейському ринку [2].

Оновлені автономні заходи торгівлі також передбачають виключення для товарів критичної аграрної групи. У випадку, якщо обсяги експорту цих товарів перевищать певні ліміти, Європейська Комісія матиме право ввести торговельні обмеження для запобігання дестабілізації ринків ЄС.

Отже, Європейський Союз розширив «економічний безвіз» для України, який діятиме до 5 червня 2025 року. Це означає, що Україна має час досягти домовленостей з ЄС щодо подальшого торговельного режиму, який, очікується, стане постійним та діятиме до набуття членства в Європейському Союзі.

Економічний безвіз разом з енергетичним, транспортним, митним і цифровим «безвізами» стали вагомою підтримкою України ЄС в умовах війни.

ЛІТЕРАТУРА

1. European Commission. URL: https://commission.europa.eu/index_en (дата доступу: 30.08.2024).
2. ЄС продовжив розширений «економічний безвіз» для України на рік <https://sud.ua/uk/news/abroad/302688-es-prodlil-rasshirennyu-ekonomicheskij-bezviz-dlya-ukrainy-na-god> (дата доступу: 04.09.2024).
3. ЄС продовжить економічний безвіз для України: на які поступки доведеться піти. URL: <https://zaborona.com/yes-prodovzhyt-ekonomichnyj-bezviz-dlya-ukrayiny-na-yaki-postupky-dovedetsya-pity/> (дата доступу: 30.08.2024).
4. Угода про асоціацію між Україною та ЄС. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/evropejska-integraciya/ugoda-pro-asociacyu> (дата доступу: 04.09.2024).